

SÁNG TẠO QUẦN CHÚNG - NGUỒN LỰC DỒI DÀO

NGUYỄN HỒNG HÀ

Vụ Phát triển KH&CN Địa phương, Bộ KH&CN

Hiện tại, ở nước ta chưa có số liệu thống kê đầy đủ về các công trình sáng tạo của quần chúng, nên cũng chưa có phân tích, đánh giá cụ thể và chính xác về hiệu quả, giá trị kinh tế - xã hội của các công trình sáng tạo này. Tuy nhiên, qua thực tế cho thấy những lợi ích thiết thực của các công trình sáng tạo phong phú của quần chúng đã góp phần tạo ra công nghệ mới, sản phẩm mới, mang lại năng suất lao động mới, chất lượng và hiệu quả trong hoạt động sản xuất và đời sống, tạo thành những tiến bộ kỹ thuật mới phổ cập trong vùng và lan tỏa nhanh trong toàn quốc, có những sản phẩm đã được xuất khẩu ra nước ngoài.

Trong thời gian qua, hoạt động khoa học, công nghệ và đổi mới, sáng tạo được triển khai mạnh mẽ tại các địa phương. Nhiều công trình sáng tạo quần chúng đã nhanh chóng được ứng dụng vào thực tiễn đời sống vì những giá trị mang lại từ việc cải tiến công cụ lao động, cơ giới hóa sản xuất, nâng cao năng suất, chất lượng sản phẩm, hàng hóa, giải phóng sức lao động nặng nhọc, sử dụng tiết kiệm năng lượng, vật liệu, vật tư... trong đó đã có những kết quả sáng tạo được trao tặng giải thưởng tại một số cuộc thi; được cấp văn bằng bảo hộ... Đây là một nguồn lực dồi dào, rộng khắp trên mọi vùng, miền của đất nước, đúng như khẳng định tại Hiến pháp năm 2013: “Trải qua mấy ngàn năm lịch sử, nhân dân Việt Nam lao động cần cù, sáng tạo, đấu tranh anh dũng để dựng nước và giữ nước...”. Trong thực tiễn, quá trình từ nghiên cứu khoa học đến hoạt động sản xuất kinh doanh đã minh chứng sáng tạo không giới hạn ở trình độ học vấn, giới

tính, tuổi tác nên với một quốc gia có trên 90 triệu dân thì hoạt động sáng tạo của quần chúng là một nguồn lực dồi dào và được luật pháp bảo hộ, “mọi người có quyền nghiên cứu khoa học và công nghệ (KH&CN), sáng tạo văn học, nghệ thuật và thụ hưởng lợi ích từ các hoạt động đó”.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: “Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng nhằm nâng cao năng suất lao động và không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi” (Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 11, tr.78). Luật KH&CN 2013 đã quy định: “Khuyến khích hoạt động sáng kiến, cải tiến kỹ thuật, hợp lý hóa sản xuất và đổi mới sáng tạo”. Hiện tại, ở nước ta chưa có số liệu thống kê đầy đủ về các công trình sáng tạo của quần chúng nên cũng chưa có phân tích, đánh giá cụ thể và chính xác về hiệu quả, giá trị kinh tế - xã hội của các công trình sáng tạo này, tuy nhiên, qua thực tế cho thấy những lợi ích thiết thực của

các công trình sáng tạo phong phú của quần chúng đã góp phần tạo ra công nghệ mới, sản phẩm mới, mang lại năng suất lao động mới, chất lượng và hiệu quả trong hoạt động sản xuất và đời sống, tạo thành những tiến bộ kỹ thuật mới phổ cập trong vùng và lan tỏa nhanh trong toàn quốc, có nhiều sản phẩm đã được xuất khẩu ra nước ngoài như: máy gọt vỏ dưa tươi của ông Lê Tân Kỳ; máy sạ hàng, máy phun thuốc dùng trong nông nghiệp của ông Nguyễn Văn Dũng; lò sấy lúa của ông Dương Xuân Quả...

Tháng 4.2015, qua lựa chọn, đề xuất từ các địa phương về các gương sáng tạo quần chúng tiêu biểu, đã có trên 250 công trình được ghi nhận và tôn vinh từ thực tiễn ứng dụng. Tiêu biểu như: ông *Phạm Thanh Liêm* ở Đồng Tháp đã sáng tạo máy sạ hàng, máy phun thuốc, máy gặt đập liên hợp. Thiết bị được cải tiến từ chiếc máy xới tay, thay giàn xới bằng thùng chứa hạt hình trụ có các hàng lỗ (có thể điều chỉnh) trên thân được lắp trên trục quay;

Máy sạ hàng của ông Phạm Thanh Liêm

mỗi đầu lắp một bánh xe được kéo thông qua trục quay sẽ dẫn động thùng chứa hạt quay, và qua các lỗ hạt rơi xuống thành hàng. Máy còn có thêm công dụng phun thuốc. Trong 6 năm qua (2009-2015), máy đã được ứng dụng rộng rãi trong nông nghiệp, được nhiều người tin tưởng sử dụng và được thương mại hóa với số lượng cung cấp cho thị trường trong và ngoài nước khoảng 1.000 máy, trong đó 30% đã được xuất khẩu sang các nước như Mozambique, Campuchia, Nigeria. Ông Nguyễn Văn Nhân ở Thừa Thiên - Huế đã chế tạo máy ấp trứng có thể ấp nở các loại trứng gia cầm, chim cút, đà điểu, loại nhỏ nhất có năng suất ấp nở 300 trứng gà, loại lớn nhất 14.000 trứng gà với giá thành từ 5 triệu đến 90 triệu đồng/máy. Máy ấp trứng được đánh giá là có tính ứng dụng cao, có hiệu quả kinh tế, được nhiều người sử dụng, đánh giá tốt, đã được thương mại hóa thành công

ở nhiều tỉnh, thành phố trong cả nước và đã được xuất khẩu sang Lào, Campuchia; đem lại doanh thu cho gia đình ông 2 tỷ đồng/năm. Ông Nguyễn Văn Chiến ở Hậu Giang đã giúp cho nhiều hộ dân ở huyện Châu Thành, tỉnh Hậu Giang thoát nghèo bền vững và bắt đầu quen với mô hình làm ăn tập thể nhờ áp dụng tiến bộ kỹ thuật làm giống và trồng thành công chanh không hạt theo quy trình VietGAP với trên 17,2 ha, sau đó theo quy trình GlobalGAP với diện tích 13,2 ha. Hiện nay, HTX của ông không chỉ bao tiêu hết sản phẩm chanh không hạt của các thành viên mà còn bao tiêu cho cả 297 hộ nông dân trong vùng với diện tích tổng cộng gần 200 ha. Ngoài việc cung ứng cây giống, thu mua chanh tươi, HTX còn xử lý được sản phẩm sau thu hoạch bằng công nghệ lạnh đông, làm nước giải khát từ chanh muối, nước trái cây ép. HTX cũng đã đầu tư xây dựng hệ thống

kho lạnh để dự trữ chanh khi vào chính vụ. Đến nay, thị trường tiêu thụ của HTX chủ yếu là Công ty Samsan (TP Hồ Chí Minh), Công ty Ecofarm, Công ty Hà Lan xuất khẩu sang Singapore và Liên hiệp HTX Co.op (TP Cần Thơ, TP Hồ Chí Minh).

Nhiều công trình đang được “những nhà sáng tạo không chuyên nghiệp” hàng ngày, hàng giờ say sưa, miệt mài sáng tạo để giúp ích cho gia đình mình và cộng đồng xã hội, được xuất phát từ thực tiễn đời sống, đã và đang quay lại phục vụ thiết thực cho đời sống. Hỗ trợ cho hoạt động này, Nhà nước đã ban hành các văn bản pháp luật nhằm khuyến khích sáng tạo của người dân như: Nghị định số 13/2012/NĐ-CP ngày 2.3.2012 của Chính phủ ban hành Điều lệ sáng kiến, Thông tư số 18/2013/TT-BKHCN ngày 1.8.2013 của Bộ KH&CN hướng dẫn thi hành một số quy định của Điều lệ sáng kiến và một số văn bản có liên quan khác. Hệ thống văn bản này đã tạo ra một khung pháp lý thúc đẩy hoạt động sáng tạo phát triển. Bên cạnh đó còn có sự hỗ trợ về kinh phí, tư vấn, đào tạo... của Chương trình đổi mới sáng tạo Việt Nam - Phần Lan (IPP), Dự án đổi mới sáng tạo hướng tới người có thu nhập thấp giai đoạn 2013-2018 (FIRST) do WB tài trợ, Quỹ đổi mới công nghệ quốc gia... Bộ KH&CN cũng đã phối hợp với nhiều cơ quan truyền thông nhằm tuyên truyền cho người dân biết về các thành quả sáng tạo và qua đó khuyến khích mọi cá nhân tham gia hoạt động này. Điển hình là Cuộc thi nhà sáng chế, Chuyên mục “chắp cánh thương hiệu” trên VTV và nhiều chương

Bộ trưởng Bộ KH&CN Nguyễn Quân và Trưởng ban Khoa giáo Đài Truyền hình Việt Nam Phạm Việt Tiến trao giải thưởng cuộc thi nhà sáng chế

trình tuyên truyền liên quan tới sở hữu trí tuệ...

Hàng năm, các cuộc thi sáng tạo khoa học và kỹ thuật đều được tổ chức tại các địa phương đã kịp thời phát hiện những nhân tố mới, điển hình mới để vinh danh, hỗ trợ và góp phần kết nối các tác giả sáng tạo với cộng đồng, nhất là các doanh nghiệp, các đối tác tìm kiếm đầu tư. Điều này đã góp phần thực hiện việc thu nạp các nguồn lực sáng tạo vào công cuộc phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Từ sự cởi mở, đón nhận của xã hội, của cộng đồng và vai trò của truyền thông cùng hành lang pháp lý mà hoạt động hỗ trợ ban đầu đã góp phần động viên, khuyến khích tất cả mọi người, mọi thành phần tham gia hoạt động sáng tạo. Ở các địa phương, các Sở KH&CN cũng đã tích cực phát hiện và có các giải pháp hỗ trợ cụ thể đối với các hoạt động sáng tạo của quần chúng như: hỗ

trợ hoàn thiện sản phẩm, đăng ký quyền sở hữu trí tuệ, thúc đẩy quá trình thương mại hóa sản phẩm...

Mặc dù đã đạt được những kết quả rất đáng khích lệ, nhưng hoạt động sáng tạo không chuyên của quần chúng còn gặp một số khó khăn về tìm kiếm nguồn lực để hỗ trợ, các văn bản luật pháp chưa cho phép các cơ quan nhà nước dùng ngân sách hỗ trợ trực tiếp cho người dân, mà phải trông vào xã hội hóa; việc thử nghiệm về kỹ thuật cho các công trình sáng tạo trước khi đưa vào vận hành sử dụng thành hàng hóa chưa phải nền tảng kỹ thuật địa phương nào cũng có đủ điều kiện; việc thiết lập hồ sơ đăng ký bản quyền chưa có nhiều tổ chức chuyên nghiệp thực hiện...

Do đó, việc phối hợp giữa Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam, Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam và Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh để thực hiện

các biện pháp nhằm đẩy mạnh phong trào thi đua lao động sáng tạo, thúc đẩy việc công bố, phổ biến, áp dụng rộng rãi các sáng tạo mang lại lợi ích thiết thực cho tác giả và cho xã hội đang khơi dậy một nguồn lực dồi dào trong phát triển. Cùng với đó, các Sở KH&CN địa phương đang tiếp tục triển khai các biện pháp nhằm thúc đẩy hoạt động sáng tạo như: phối hợp với các cơ quan, tổ chức đẩy mạnh phổ biến các sáng tạo có giá trị, định kỳ tổ chức tổng kết hoạt động sáng tạo, quan tâm đến các tác giả là người đứng đầu cơ sở được công nhận từ các giải thưởng sáng tạo, hướng dẫn, giúp đỡ các tác giả sáng tạo về thủ tục đăng ký xác lập quyền sở hữu trí tuệ đối với các giải pháp có khả năng được bảo hộ; tư vấn, hỗ trợ cung cấp thông tin cho các tác giả trong việc tạo ra, hoàn thiện sản phẩm sáng tạo của mình, làm đơn yêu cầu công nhận sáng tạo trên cơ sở đề nghị của tác giả.

Tin tưởng rằng, với sự quan tâm, khuyến khích kịp thời của Đảng và Nhà nước, các địa phương cùng các ngành hữu quan, các tổ chức chính trị - xã hội, hội nghề nghiệp và sự đam mê, nỗ lực của cá nhân các nhà sáng tạo không chuyên nghiệp, chúng ta sẽ có thêm nhiều thành tựu KH&CN mới mẻ, kịp thời và hiệu quả, đóng góp cùng các nhà khoa học, nhà công nghệ và toàn xã hội đưa nền kinh tế nước nhà ngày càng phát triển và hội nhập mạnh mẽ trong giai đoạn tới ✍